

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 kronc. za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Delavcem in rudarjem v Zagorju in okolici.

Že dalje časa obrekujejo zagorski liberalci v svojem glasilu „Slovenskem Narodu“ zagorske delavce. Enkrat rudarje, drugič zopet steklarje na najostudnejši način. Zagorskim liberalcem gre zato, da bi zagorsko delavstvo napram javnosti spravili ob dobro ime. Slika se jih, kakor da bi bili sami roparji in tolovaji. Ta ostudna gonja proti delavstvu v Zagorju in okolici pa je dosegla vrhunec nesramnosti v „Slovenskem Narodu“ z dne 18., 19., 23. in 27. julija. V prvih dveh številkah se je blatilo delavstvo s tem, da so jih napadli v času otvoritve Sokolskega Doma in da so izvezbani tolovaji. V številki z dne 23. so obdolžili delavstvo, da so napadli kakor roparji Šoštanjskega Sokola in strgali jim zastavo. V številki z dne 27. julija pa zopet prvo poročilo preklicujejo, da bi jim s silo strgali zastavo. Nasproti pa nam zopet očitajo, da smo tatovi in sicer z besedo „junaštva socialnih demokratov — tatov krepak Allheil“ in sicer nas dolže da smo jim ukradli raz voz sokolsko zastavo. Resnica pa je le, da so jo zaradi prevelike pijanosti izgubili na potu proti Izlakam.

Delavci ali si bode pustili mirno dopasti, da se vas imenuje tolovaje in tatove, ali ste zaslužili to ime zato, ker nosite svoje novce zagorskim liberalnim trgovcem in gostilničarjem? Ali si morate pustiti to še nadalje očitati? Mi pravimo, da ne. Kajti to škoduje ne samo ugledu vašega razreda, temveč tudi vašemu gospodarskemu boju. Rudniško vodstvo vas izkorišča in pride v času boljše konjunkturo gotovo do gospodarskega boja med trboveljsko družbo in delavstvom. Liberalno časopisje pa dela že sedaj reklamo za trboveljsko družbo s tem, da slika vas delavce za tolovaje in tatove, da bi bila v času boja javnost takoj na strani podjetništva. To liberalno časopisje se je spozabilo tudi tako daleč, da hujska celo politično oblast in sodnijo proti zagorskemu delavstvu.

Odbor rudarskega društva, združen z odboriki bratovske skladnice in rudarske zadruge kakor steklarske organizacije, je sklenil pri svoji seji pričeti proti tej kliki odločen boj, ter pozivlja vse delavce, da v tem boju proti liberalni gonji solidarno nastopijo s tem, da tem gospodom ne daste ne vinarja, ter obiskujete samo takšne gostilne, ki nimajo z liberalno hinavščino nobene dotike. Nakupujte samo v tistih prodajalnah, kjer se vam ne nasprotuje, ravno tako ravnajte se napram malim obrtnikom. Kdor je proti nam se ga ogiblremo. Naše geslo mora biti: „Svoji k svojim“. Razni liberalci, ki indirektno podpirajo to nesramno gonjo proti socialnim demokratom, se bodo izgovarjali, da niso temu nič krivi, da se jih ne more delati odgovorne za lažnjive dopise zagorskih dopisunov v „Slovenskem Narodu“. To pa za nas ni noben zagovor, ker če bi bili hoteli, bi bili to barabsko pisavo že davnaj odpravili v „Slovenskem Narodu“.

Za podružnico rudarjev v Zagorju:

Martin Repovš, Josip Medvešek,
M. Čobal, Anton Rupnik,
Ivan Prosenč, Nikolaj Kovač,
Ivan Kovač, Franjo Medvešek,
Ivan Marn, Ivan Markovc.

Za rudarsko zadruge:

Franč Peterlin, Gašpar Majdič,
Martin Repovš, Ivan Pirc I.,
Anton Rupnik, Franc Ašehar,
Josip Herman, Josip Savšek,
Franc Jankovič.

Za bratovsko skladnico, odbor:

Anton Marn, Ivan Gričar,
Černe Miha, Peterlin Franc,
Majdič Gašpar, Jevnikar Matevž,
Anton Ulle, Josip Medvešek,
Anton Rupnik.

Za steklarsko organizacijo:

Jožef Jerner, Franc Götz,
Ulrik Gerhard, Ivan Vallent,

Rikard Ranzinger, Rudolf Laneger,
Avgust Šifer, Franc Emer,
Miha Cepim, Jakob Jerner,
Franc Kosmus, Franc Siter,
Rudolf Ranzinger.

Kako se bojujejo proti delavcem podjetniške zveze v Švici.

(Konec.)

Toda švicarski podjetniki si skušajo še na druge načine zaslužiti posamezne delavce. S posamnim delavcem sklenejo pogodbo in delavec se odreče „prostovoljno“ svoji združevalni pravici. „Senefeldler“, glasilo zveze švicarskih litografov je ponatisnil pred dvema letoma tako pogodbo. Delavec se zaveže, da se bo strogo držal službenega reda, da bo molčal o vsebini in o delovnih razmerah pogodbe. Za jamstvo pogodbe mora plačati delavec vsoto 500 frankov (en frank je približno ena krona). Ta znesek se lahko plača tudi s tedenskimi odbitki od plače; povrne pa se najpreje v dvanajstih mesecih po izstopu iz dela. Taki delavci so seveda izgubljeni za organizacijo. Tako se zaslužujejo delavci v svobodni švicarski ljudovladi. Ko so sodnije podjetnikom prepovedale jamstvo, so zapisali podjetniki v pogodbi mesto besede „jamstvo“ besedo „posojilo“ in tako lahko neovirano uganjajo svoje nasilno početje.

Tudi posredovanje za delo je mogočno sredstvo za zaslužjevanje delavcev, ako je v rokah podjetnikov. Tudi v tem oziru so švicarski podjetniki jako napredovali. Švicarski podjetniki so si že pred leti ustanovili lastne posredovalnice za delo in se prav nič ne ozirajo na posredovanja strokovnih društev, češ, da so uradniki teh društev preveč socialnodemokratski.

Podjetniki stopijo često v zvezo s stavkorkaznimi organizacijami ter vabijo v delo delavce iz tujih dežel, zlasti Italijane. Vsak najeti stavkorkaz dobi izkaznico, ki jo mora izročiti podjetniku.

LISTEK.

O jetiki.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.

(Dalje.)

Včasi nalezejo jetiko ljudje, ki izgledajo na videz jako zdravo. Posebno v obraz so lepo rudeči, a drugače bolj šibke postave. Ta rudečica ne sme motiti in je le previdno od njih, da gredo k zdravniku, če njihov kašelj dalj časa ne odjenja.

S tem, da bacili razdirajo pljuča pa ni njihovo delo končano. Zastrupljajo tudi kri. Vsled tega zastrupljenja nastanejo sčasom tudi izpremembe v drugih delih človeškega telesa. Želodec oslabi ter noče več dobro prebavljati. Postane bolj občutljiv, tako da taki bolniki večkrat bljujejo, posebno po hudem kašlju. V črevesih se razvije kakor v želodcu kroničen katar, katerega posledica je večkrat driska. Vranica včasi močno zateče, ravno tako jetra. Ledice odpovedo s časom svojo službo, urin gre bolj težko skozi nje in je včasi temen in gost. Pozneje se najde beljakovina v urinu kot znamenje, da so se tudi ledvice kronično vnele. V teku bolezni oteko žleze celega telesa in se nekatere tudi zgnoje.

Posebno pogosto je to na vratu. Te zatekle in gnojnate žleze imenuje ljudstvo škrofelne.

Ker je zastrupljena vsa kri in se ona v teku 25 sekund pretaka skozi celo telo, ni čuda, da je pri jetiki bolno vse telo. Radi izpremembe v možganih se tudi duševno stanje bolnika popolnoma izpremeni. Zdeluje ga včasi tudi hud glavobol.

Iz pljuč pridejo bacili lahko tudi v druge dele človeškega telesa, kateri potem obole za tuberkulozo.

Že precej zgodaj, včasi že v začetku jetike, je zdravniku mogoče spoznati to bolezen s pomočjo drobnogleda in različnih navodil, katere je prvi dal zaslužni učenjak Robert Koch.

Zdravljenje bolezni.

Kakor vsake druge bolezni, tako se je jetike lažje obvarovati, kakor pa jo odpraviti. Vemo sicer, da jo zdrav in krepak človek vsled varnostnih naprav ne naleze tako hitro, vendar se je pa treba varovati in skrbeti, da ostane naše zdravje krepko in telo utrjeno. Treba se je varovati različnih ekscesov, posebno pijančevanja, da telo na oslabi in postane žrtev težko, ali celo neozdravljive jetike. Varovati se je treba prehlajenja, posebno onega na sopilnih organih. V večina slučajih se razvije jetika na podlagi

kroničnega katarja sapnika in pljuč. Pa tudi po drugih kroničnih boleznih oslabei lahko postane žrtev jetike. Za naše zdravje je prvi pogoj čist zrak, zdravo, snažno stanovanje in krepka, snažna jed. Iz stanovanj je treba pregnati vse muhe, ker one prenašajo nalezljive bolezni od hiše do hiše. Vsa jedila je treba pred njimi varovati. Kruh, sadje in drugo naj bo zaprto v omarah, da se ne onesnaži po prahu in muhah. Ker se jetiko v prvi vrsti naleze po pljunkih in izmečkih jetičnih, je treba skrbeti za to, da se taki pljunki in izmečki vničijo in ker ima lahko vsak kašljajoči že kal jetike v sebi, je dolžnost vsakega, da ne pljuje nikdar na tla. Na prostem naj bi se pljuvalo v robce, ki se potem razkužijo; v sobah pa v pljuvalnike, ki so napolnjeni s tekočino, ki bacile zamori. Pljuvalniki so tudi lahko napolnjeni z žaganjem, ki se pa mora vsak dan sproti sežgati. Vsakega jetičnega je pa dolžnost, da pazi na druge, da jih ne okuži. Jetični ne sme drugam pljuvati kot v pljuvalnike z razkuževalno tekočino, paziti mora, da z izmečkom ne onesnaži svoje obleke in drugih. Ne sme dihati v druge ljudi in ne poljubovati jih. Blato jetičnih se najbolje razkuži z apneno vodo, če se stopi 1 kg živega apna na 4 litre vode.

(Dalje.)

Na jako izviren način pa si zaslužujejo delavce podjetniki z izdelovanjem pohištva in za kovinsko industrijo. Vsak podjetnik je dolžan, da takoj naznani nanovo vstopivšega delavca osrednjemu tajništvu podjetniških zvez na posebnem, nalašč v ta namen določenem listku. Na tem listu je popisano poleg drugega tudi vedenje delavca. Listki so razne barve in vsaka barva ima poseben pomen. V tajništvu te listke skrbno hranijo in jih rabijo za označitev delavcev. Vsak podjetnik mora popreje poizvedeti pri osrednjem tajništvu o lastnostih delavca, ki ga misli nastaviti. Na ta način so si ustanovili podjetniki mogočno vohunstvo, ki ga vodijo dobro plačani uradniki.

Da bi si zagotovili stalne delavce in da bi izstopivšim delavcem onemogočili boljše mesto, trudijo se švicarski podjetniki za uvedbo enakih zaslužkov. Zategadelj je zapisan na odpustnici tudi zadnji zaslužek in tako ve vsak delodajalec, pod kakimi pogoji je delal dosedaj delavec. Proti stavkam in mezdnim gibanjem so določile podjetniške organizacije stroge predpise, ki se mora ravnati po njih vsak podjetnik.

In vendar to še ni vse, s čimer se bojujejo podjetniki proti delavcem. Mnogo itak ne dajo vedeti ti gospodje o svojih načrtih. Toda tudi to, kar vemo, je jako poučno za delavce. Kajti izkoriščevalci vsega sveta so jako vedoželjno ljudstvo in se uče drug od drugega. Prav nič čudnega bi ne bilo torej, ako bi nekega lepega dne tudi avstrijski podjetniki pričeli uganjati taka početja. Ako se bodo delavci organizirali, bodo njih nakane brezuspešne.

Socialist.

Vi hočete, da vam natančneje razjasnim, kaj mislim z besedami: biti socialist. Noben posameznik nima pravice govoriti v imenu socializma. Zato vam hočem povedati samo to, kar si mislim o socializmu jaz in še mnogo drugih ljudi.

Socialist biti, se pravi najprej, da priznam vsakemu človeku enako pravico, kakor jo zahtevam zase: stremljenje po sreči in po vseh tistih blagih, ki nam jih more dati ta svet. To se pravi, da priznavam koristi svojega bližnjega za prav tako upravičene kakor svoje.

Biti socialist, se pravi, delovati za odstranjenje vseh predprav in za uvedbo enakosti na gospodarskem in političnem polju. Biti socialist se pravi, stremiti za tem, da se odpravi starodavna sovražna meja med revnimi in bogatimi, med podaniki in gospodovalci, tako da bomo imeli samo en razred, ki bo delal in ne bo dovolil, da bi kdo brez dela stal poleg in se okoriščal z dobičkom tistih, ki delajo.

Biti socialist, se nikakor ne pravi, delovati za zmago samo ene stranke in izkušati uveljaviti moč samo enega dela ljudstva. Ne, ampak socialist biti se pravi, delovati za tak družabni red, kjer bodo vse moči v soglasni zvezi in bodo delovale za korist vsega ljudstva, vsega naroda. Vojna naj se nadomesti z mirom; mesto prepirljive samolastnosti naj vladata medsebojna uslužnost in prijaznost, mesto razuzdane sebičnosti naj živi vzajemnost skupnih koristi.

Biti socialist, se pravi, umevati pomen organizacije za človeštvo. Socialist mora izpoznati, da zasebna lastnina ne more biti podlaga za človeško družbo in da je odprta samo pot, da se naredi vsakega posameznika za lastnika na ta način, ako se posploši vse zemeljsko bogastvo.

Biti socialist, se pravi, zahtevati, da se bolj in bolj uresničuje svoboda s pomočjo organizacije, tista svoboda, ki bo odprla vsem brez izjeme pristop do izobrazbe in vednosti.

Biti socialist, se pravi, trdno verovati, da se bo izvršil na zemlji v človeški družbi velik prevrat, ki je v soglasju s stremljenjem vsakega plemenitega srca in ki je v soglasju z znanostjo kakor tudi s smerjo zgodovinskega razvoja.

Toda ta ni noben socialist, ki samo upa in priznava v tihi veri, pa drži roke križem in ne dela za načela socializma. Socialist se da spoznati po besedah in po dejanju, socialist dela brez strahu in brez omahovanja na to, da se rešijo vsa velika vprašanja sedanjega časa.

Z eno besedo: Biti socialist, se pravi, delati za nov svet, ki bo primeren novemu redu

in načelom demokracije, ki pa seveda še ne bo popoln in brez napak, ampak se bo vedno bolj izpopolnjeval. O tem svetu bomo lahko dejali, da se svoboda in vzajemnost lahko svobodno razvijata in da ima dovolj prostora za srečo vseh ljudi.

Boj za združevalno pravico.

Delavstvo je zopet bogatejše za novo skušnjo, ki mu potrjuje staro resnico, da je v boju za svoje zahteve navezano samo nase in da nima v vsej kapitalistični družbi nobenega prijatelja. Zastopstvo, ki se imenuje s ponosnim imenom «Delavski svet», je zakrivilo veliko izzivanje delavstva. Delavski svet je sestavljen iz zastopnikov delavskih organizacij, podjetnikov in zastopnikov vlade in ima nalogo preresetavati razne predloge o delavskih stvareh, predno bi prišli pred državni zbor. Večino v delavskem svetu imajo seveda delavstvu nasprotni ljudje.

Delavski zastopniki morejo le z največjim naporom preprečiti delavstvu škodljive predloge, mnogokdaj pa je njih napor brezuspešen, ker jih meščanska večina preglasuje. Tako se je zgodilo tudi dne 4. julija.

Dne 4. julija je imel delavski svet sejo in je obravnaval o vprašanih, ki so za delavstvo velikega pomena: o združevalni pravici in o skrajšanju delovnega časa. V obeh vprašanih je nastopil proti delavstvu. Pokazala se je zanimiva sloga med strokovnjaki in podjetniki.

K sejam delavskega sveta prihaja namreč več višjih uradnikov, ki imajo opraviti z delavskimi posli. Delavstvo je tudi tu lahko opazilo, da bo doseglo svoje zahteve le z lastno močjo in z odločnim razrednim bojem. Kakor je meščanska večina delavskega sveta močno oškodovala delavstvo s svojimi sklepi, vendar mu je tudi koristila nehote s tem, da je v delavstvu le še bolj zbudila zavest lastne samopomoči.

Delavski svet je pričel izzivati. Zarotil se je proti temeljni pravici delavcev, proti združevalni pravici. Delavski zastopniki se niso marali udeleževati teh protidelavskih zarot, ampak je prebral v njih imenu socialnodemokratski poslanec Beer posebno izjavo in nato so se odstranili.

Premislimo samo tole: dva zastopnika podjetnikov v delavskem svetu sta stavila predlog, naj se sprejme združna pravica v splošni kazenski zakonik. Pri tej priliki naj bi se uresničila tudi stara želja vseh izkoriščevalcev: posebno varstvo za stavkokaze, ki jih meščanski gospodje imenujejo delavoljne. V kazenski zakon naj bi se sprejela naslednja določba: Kdor delodajalca ali njegovega namestnika in v slučaju, kjer je delodajalec družba, zadruga ali društvo, njih organe ali delojemalca ob delavnih razporih, kjer si stoje nasproti delodajalci in delavci, dejansko poškoduje ali grozi z dejanskimi poškodbami ali ga hoče na kak drugi protipostavni način uplašiti od izvršitve svobodnega sklepa, da bi dal oziroma sprejel delo, tisti se kaznuje od sodišča z zaporom do treh mesecev. Za načine uplašitve velja sledeče: «zasmehovanje, norčevanje, razžaljenje časti, žalitev vsake vrste, nadlegovanje, sleditev na cestah, zastražanje in zasedanje postaj, izkrcevališč in dohodov, ali odhodov od obratov».

Kar je res je res: še tako iznajdljivi človek ne bo našel v tej določbi pomankljivosti. Določba je popolna. Meščanskim zastopnikom ni ušlo nobeno sredstvo, ki ga upotrebijo delavci v razrednem boju proti podjetnikom. Gospodje so smatrali delavski svet za najpripravnejši kraj, odkoder se lahko napadejo združevalne pravice delavcev.

Tako delavski svet. Toda odločilno besedo o vsej stvari ima državni zbor, ki si pač ne bo drznil uprizoriti tako samolastnega napada na delavske pravice.

Izkušnje v strokovnem gibanju.

Malokdo ceni bistvo in pomen strokovnih zvez tako, kakor bi bilo treba. Morda ni slutil niti Karl Marx, ki je prvi spoznal, da se mora nadomestiti zasebnokapitalistna družba s socialistno, morda ni slutil niti ta veliki duh, kolikega pomena so strokovne zveze delavcev za preosnovno sedanje družbe. Tudi ni izključeno, da še danes ne opazijo vsi sociologi in proučevalci narod-

nega gospodarstva, kam stremi vse strokovno gibanje.

Marx je svetoval delavstvu, naj si skuša pridobiti kolikor možno političnega, družabnega vpliva. Pri tem je mislil na zadnji smoter mednarodnih delavskih zvez, na zmago socializma.

Marx je bil prvi, ki je svetoval nemškemu delavstvu ustanavljanje strokovnih društev in sicer zato, da bi se proletarijat v njih vzgajal in pripravil za politični boj. Nedvomno je bil to izvrsten nasvet, delavstvo na ta način ni doseglo le gospodarskih uspehov, ampak tudi političnih. Toda jedro strokovnega gibanja je vse redovnejše in rodi mnogo lepše sadove, kakor se je izprva mislilo in slutilo. Razvoj strokovnega gibanja stremi po posplošenju vsega izdelovanja in se bliža temu cilju z veliko odločnostjo, in sicer brez pomoči države, dostikrat celo proti njeni volji. Seveda proti volji kapitalistne države. Ako bi bila država prepojena s pravim ljudskim in socialistnim duhom, tedaj bi rada in z veseljem pomagala in pospeševala stremljenje strokovnih društev. Toda kapitalistovska država se naslanja na kapitalistovske razrede in kapitalistovski razredi se opirajo na kapitalistovsko državo in iščejo njene pomoči.

Morda pa ni preveč daleč tista doba, ko se bo pričela država presnavljati v socialističnem duhu in bo iskala pomoči strokovno združenega delavstva.

Tedaj pa se bo bogastvo države drugače cenilo kakor se dandanes; blagostanje te ali one države se ne bo več cenilo po številu obratov, ampak po tem, koliko število ljudi ima od posameznega obrata dobiček. In nič več se ne bo trdilo, da pomnožuje bogastvo države tisti kapitalist, ki da delavcem manj plače, kakor je vredno njih delo, ampak skušalo se bo, da se izpulijo vsa podjetja iz rok posamnih ljudi in se posplošijo v blaginjo družbe. Pokazati hočemo v naslednjih vrsticah, kaka znamenja nam naznanija tisto dobo. Poudariti pa moramo, da to niso prava znamenja, ampak da so ta znamenja že predglasniki bližanja tistih čet, ki bodo izvojevale z nasprotnikom odločilno bitko. Prvo posplošenje izdelovanja in izdelovalnih sredstev vidimo prav v tistih krogih, ki ne morejo nehati preklinjati socializma in se bore proti njemu z vsemi silami. To so delniške družbe velikih kapitalistov in karteli. Nadalje se razširja posploševanje tudi med obrtniki, ki si ustanavljajo proizvajalne, nakupovalne in prodajalne zadruge. Navsezadnje so se dvignili in se dvigajo tudi pionirji socializma, delavci, ki so pričeli s posploševanjem ne le z besedami, ampak tudi z dejanji.

Zadružne zveze so kakor ostro nabrušen nož; koristne in nevarne. Dajte otroku oster nož in zgodila se bo nesreča. V roki izkušnega moža je pa nož zelo potrebno in koristno orodje. Tudi delavstvo je doživelo marsikatero nesrečo z združnimi zvezami, dokler je bilo mlado in neizkušeno v takih zadevah. Danes pa so zadružne zveze življenski pogoj vsega delavskega gibanja. Nočemo govoriti na dolgo in široko o konsumnih društvih, ker smo mnenja, da vsak delavec spozna njih veliko korist. Govoriti hočemo o drugi zadevi, ki sicer ni nova, toda se je o njej obravnavalo le malokdaj. Strokovnim zvezam se zblizajo boji tolike obsežnosti, kakor sluti le malokdo. Mi obsojamo vojske in izračunamo škodo, ki jo povzročajo. Tudi stavka, zlasti velike stavke cele stroke delavcev je vojska. Delavstvo nikakor ne stavka iz veselja do boja. Delavstvo se izogiblje stavke, dokler le more; vedno je pripravljeno, da se prične pogajati s podjetniki. Podjetniki pa naravnost ženejo delavce v stavko in se ne brigajo prav nič, da trpi raditega blagostanje vsega ljudstva.

Angležka je najboljši dokaz, da podjetniki stavke nalašč povzročajo. Zakaj pa se v zadnjih letih v Angliji ne vrše tako veliki boji med delavci in podjetniki kakor so se preje? Ker imajo angleški delavci na razpolago nekaj, česa delavci drugih dežel nimajo: angleške strokovne zveze imajo milijone v svojih blagajnah za stavke. Zastonj šteje angleški podjetnik, za koliko časa so delavci preskrbljeni z denarjem; kajti izkaže se, da so delavci na mesece zavarovani z denarjem. Tega ne more vzdržati noben podjetnik. Res je da so si angleški podjetniki nabrali te izkušnje iz raznih bojev, toda gotovo je, da bi udarili po delavcih s prav takim izporom kakor so udarili

nemški podjetniki, ako bi ne vedeli, kako denarno silo imajo pripravljene delavci za boje. Ta denarna moč jih zadržuje. Dobro napolnjene blagajne za stavke so kakor cevi topov, ki so namerjeni proti utrdbam kapitalizma. Prepričani in uverjeni smo, da lahko tudi naše delavstvo marsikaj žrtvuje za stavkine blagajne, če prav še davno ne bo zbralo tiste vsote, da bi bilo preskrbljeno za dlje časa.

Pri zbiranju prispevkov za stavko imajo delavci tudi to težavo, ker je vse meščanstvo njim nasprotno in stoji na strani delodajalcev ter jim želi zmago.

Toda delavstvo bi ne bilo dovolj zrelo, ako bi si ne vedelo pomagati v takem položaju.

Ako ni možno zbrati v kratkem času milijonov, vendar ni treba rok držati križem. Kajti v delavstvu živi še druga moč, ki se mora uveljaviti.

Ali mora biti, da se da delavstvo izprejeti? Kakor so razmere sedaj, vsekako. Toda delavstvo si mora ustvariti ugodnejše razmere. Odrasli mož ve, kako je treba ravnati z nožem. Nikakor si ne moremo misliti industrije brez delavcev, prav lahko pa si jo mislimo brez kapitalistov. Za industrijo rabimo delavskih moči, trgov in obratnega kapitala. Ne pa kapitalistov. Zadržani zbrani kapital ni prav nič manj vreden, kakor kapital zasebnih bogatašev.

Izpori in stavke stanejo stotisoče kon. Vsled novega bojnega postopanja podjetnikov so stroški vedno večji. Dolžnost strokovnega gibanja je, da stre to postopanje podjetnikov. Kako? Delavstvo naj si samo ustanovi svoja lastna podjetja! Delavstvo se mora naučiti, da upravlja in vodi tudi združena podjetja.

Dela se bo treba seveda lotiti z veliko previdnostjo. Ta načrt bi se moral temeljito in korenito pretehtati v posebnih sejah. Kadar pa bi se načrt udeležil, imelo bi delavstvo nepregledno korist. Mislimo si samo, da bi imelo delavstvo lastna židarska podjetja. Naj bi pričeli potem podjetniki z izporom, izprti delavci bi imeli dovolj dela pri delavskih podjetjih in podjetniki bi lahko čakali leta, predno bi se jim delavci vdali. Pa tudi vse stavkojuče delavce bi lahko podpirala delavska podjetja.

To je nova naloga strokovnega gibanja, naloga, ki jo morajo pomagati uresničiti vsa strokovna društva.

Ponavljamo pa, da se mora iti na delo z vso previdnostjo. Sprva bi se moralo začeti s tistimi podjetji, ki bi imela takoj v začetku zagotovljen uspeh. Potem bi se ta delokrog vedno širil. To bi bilo izvrstno orožje v boju socializma proti kapitalizmu. In to je pač najponosnejša naloga strokovnih zvez.

Vabilo,

V nedeljo, dne 7. avgusta 1910 bo ob 3. uri popoldne javen ljudski shod na vrtu gosp. Riharda Mihelčiča na Toplicah.

Dnevni red: I. Liberalni napadi v „Slov. Narodu“ na zagorsko delavstvo. II. Trboveljska premogokopna družba in njeno nečloveško izkoriščanje delavstva.

Delavci, udeležite se do zadnjega tega zborovanja!
Sklicatelj.

Strokovni pregled,

s Enaindvajseti mednarodni zbor rudarjev. Dne 8. avgusta tega leta se prične v Ljudskem Domu v Bruslju mednarodni zbor rudarjev. Trpel bo pet dni. Zborovalni red je jako bogat. Posvetovalo se bo o naslednjih vprašanjih.

Delavski nadzorniki: 1. Zbor je mnenja, da se da doseči največja varnost v jamah z jamskimi nadzorniki, ki jih volijo delavci in plačuje država. Ti morajo imeti pravico, kadarkoli hočejo ali kadarkoli zahtevajo delavci, nadzorovati in pregledati jamo. — Nemčija. (Dežela pomeni, da bodo poročali poročevalci iz navedene dežele.)

1. a. Smo mnenja, naj se imenuje več nadzornikov in naj si volijo te nadzornike delavci sami, zato, da se bo uveljavil v jami boljši red in da se bodo natančneje izpolnjevale rudarske postave in posebni predpisi. — Velika Britanija (Angleška).

Posplošenje rudnikov: 2. Zbor obsoja navado, da se dajejo oblastne dovolitve za rudnike družbam z omejenim jamstvom, denarnim zasebnikom in kapitalistom ter zahteva, naj se vrši obrat v rudnikih na korist vse družbe. — Belgija.

2a. Prepričani smo, da se rudniki ne smejo oddajati zasebnim osebam in da zahteva korist

naroda ves dobiček iz rudnikov zase. — Francozka.

Ureditev plač: 3. Zbor je mnenja, da se dado plače v rudnikih najbolje urediti, ako se sklenejo med podjetniki in delavci plačilne pogodbe. — Nemčija.

3a. Smo mnenja, naj se naredi postava, ki uredi načelo najmanjše plače, in da se uredi plača s pogajanjem med strokovnimi društvi in delodajalci. — Francozka.

3b. Ker potrebuje ustroj človeškega telesa največje skrbnosti, da si ohrani zmožnost za delo, morajo rudniški posestniki jamčiti za izplačevanje tiste najmanjše plače, kakor je primerna stroškom za hranitev življenja. — Belgija.

Boljša rudniška postavodaja: 4. Zbor je mnenja, naj se rudniške postave tako izpremenijo, da se bo odpomoglo veliki izgubi človeških življenj in da se bo izmanjšalo strahotno število rudniških nezgod, ki se dogajajo v jami in zunaj.

Delo žensk in otrok: 5. Delo otrok pod štirinajstimi leti se mora pri rudniškem obratu sploh prepovedati postavno, prav tako tudi jamsko delo oseb, še ne starih šestnajst let. — Nemčija.

5a. V vseh državah se mora delovati, da se postavno prepove žensko delo v rudnikih.

Ureditev dela v rudnikih: 6. Doba delovnega časa ne sme prekoračiti osem ur, vstevši vožnjo noter in ven. Med vsakim šihotom posamega delavca naj se obvezno uvede šestnajsturni počitek. Nadalje naj se tudi uredi, da sme vsak posamni delavec delati na teden kvečjemu šest šihot. — Belgija.

6a. Smo mnenja, da je prišel čas, ko naj se pospeši v jami in zunaj uresničitev osemurnega delovnega časa, vstevši vožnjo noter in ven. Prav tako naj se tudi pospeši uvedba, da bo delal vsak rudar največ 48 ur na teden. — Francozka.

6b. Zbor je mnenja, da naj se uvede za vse pri rudniškem obratu zaposlene osebe v jami in zunaj, osemurni delovni čas, kamor je všteta vožnja noter in ven. Na posebno mokrih in vročih krajih sme trpeti delovni čas kvečjemu šest ur. — Nemčija.

Starostne rente: Smo mnenja, da se tistim rudarjem, ki so stari petdeset let, in so delali v jami petindvajset let izplačuje starostna renta v znesku najmanj dveh frankov (frank je približno ena krona) na dan in da naj se da rudarju v slučaju predčasne onemoglosti renta, ki se določi po številu delovnih let. — Francozka.

7a. Ker je poklic rudarjev zelo nevaren in mučen ter se vrši v jako nezdravih razmerah, je neobhodno potrebno, da se naredi obvezna zavarovalna postava, ki preskrbi s stalnimi dohodki tiste delavce, ki so predčasno oslabei ali pa so dosegli petdeset let. Najmanjši znesek te rente naj bi bil na leto 600 frankov. — Belgija.

7b. Smo mnenja, da plača država rento starim ljudem, ki ne morejo več delati. — Velika Britanija.

7c. Zbor zahteva, da se dá postavodajnim potem zadostna renta tistim rudarjem, ki niso več zmožni dela vsled nezgode ali vsled bolezni. Domačim umrlega rudarja se mora prav tako izplačevati zadostna renta, da morejo živeti. Med boleznijo se mora plačevati zadostna podpora obolelim rudarjem in njih družinam. — Nemčija.

Odkodnina radi nezgod: 8. Vsled raznovrstnih bolečin, ki jih povzročajo nezgode, naj prejme poškodovani rudar popolno odkodnino, ki morajo jamčiti zanjo vsi rudniški posestniki. — Belgija.

Svetovni mir: Želimo splošni mir med narodi in smo mnenja, da naj se v ta namen vsi razpori med narodi odstranijo s poravnanimi in razsodišči. — Velika Britanija.

Ureditev proizvodnje: Smo mnenja, da bi rudarji sosednih dežel svoje proizvodnje omejili s stavko, ako bi izbruhnili v kaki deželi splošna stavka. — Francoska.

10 a. Poročilo mednarodnega odbora o načrtu ureditve proizvodnje premoga v soglasju z resolucijo, ki se je sprejela na pariškem zboru v letu 1908. — Belgija.

Vsakoletne počitnice: 11. Zbor pripozna nujno potrebo, da se uvedejo vsakoletne počitnice, ki bodo varovale zdravje rudarjev in bodo do gotove mere preprečile preveliko proizvodnje premoga. Počitnice naj bi trpele štirinajst dni. — Belgija.

Razno: 12. Zbor je mnenja, da je treba živahnejšega dopisovanja med mednarodnim tajništvom in tajništvom posameznih dežel in da naj se mednarodni odbor češče snide k skupnim posvetovanjem. — Nemčija.

13. Stanje zvez rudarjev v raznih deželah, vsota letnih prispevkov za strokovne zveze, njih postopanje, delovanje, uprava itd.; uspehi zadnjih deset let in denarno stanje zveze v vsaki deželi dne 31. decembra 1909. — Belgija.

14. Mednarodni zbor rudarjev zboruje redno vsako drugo leto. Ako pa se dogode važni dogodki, ki se tičejo rudarjev, sme sklicati mednarodni odbor izreden zbor. — Nemčija.

s Kako se združujejo kapitalisti. Osredotočenje v industriji, zlasti v industriji za stroje, napreduje bolj in bolj. Praška strojna delniška

družba se je združila z več drugimi tvornicami za stroje; skupni delniški sklad znaša šest milijonov kron. Pred kratkim časom se je izvolil nov upravni svet, kjer složno sede Čehi, Nemci in Judi. V upravnem svetu se torej čisto dobro razumejo Čehi in Nemci, dasi se gledajo v političnem življenju kakor pes in mačka. Kapitalisti raznih narodnosti in različnega prepričanja so si popolnoma edini, kadar gre za izkoriščanje delavstva. Za delavce je to živ zgled, kako morajo združiti vse svoje moči!

s Nakana proti temeljni pravici delavcev. V delavskem svetu so hoteli nekateri meščanski zastopniki skleniti postavko, ki bi jako otežkočila združevalne pravice delavcev. Hoteli so, da bi bilo kaznjivo sleherno poučevanje in straženje ob stavkah in še marsikaj drugega. Socialnodemokratski in še nekateri drugi zastopniki so nastopili z vso odločnostjo proti tej nakani, ki bi bila v korist samo podjetnikom. Ostali člani delavskega sveta so sicer sprejeli predlog, toda končno besedo ima poslanska zbornica, ki si bo pač premislila, da bi razburila milijone delavcev. Gotovo je, da predlog ne bo sprejet. Delavci bodo na straži!

s Beda rudarjev v Nemčiji. Vedno manjše plače rudarjev in vedno večji dobički podjetnikov — tako se najbolje označi sedanjí položaj v nemških rudnikih. Gospodarske razmere nemških rudnikov so v primeri s prejšnjim letom pomembno boljše — toda plače rudarjev se slabšajo. Delovni čas je bil različen; neverjetno dolg je bil v šlezkih rudnikih za kameniti premog, namreč 12 ur, v rudniku Sachsen-Altenburg celo 12 in pol ure. Naravno je, da se ob takih razmerah zdravje rudarjev jako slabša. Tudi število nezgod raste od leta do leta. Tako je smrtno ponesrečilo: 1906: 1211; 1907: 1743; 1908: 1869 rudarjev. Vsega skup je izgubilo svoje življenje v rudnikih od leta 1888. okolo 25.000 rudarjev. Vlada se za tožbe rudarjev ne briga prav nič. Toda beda raste in zaeno raste tudi izpoznanje rudarjev, da žive v razredni državi, ki jih neobhodno potrebuje, storiti pa noče zanje nič. Pot, ki vodi delavce do njih ciljev, je pot razrednega boja.

Dopisi.

d Kisovec pri Zagorju ob Savi. Že v zadnji številki smo omenili nečloveško preganjanje v Kotredežu. Da pa v Kisovškem rudniku tudi ni boljše, je znano. V soboto dne 30. julija je zasulo rudarja Magorška tako da je bil dve uri pod premogom in zemljo. Njegovi kolegi so se potrudili z največjim naporom, da so rešili očetu več otrok življenje. Če se ta gonja ne neha, ki obstoji v sedanjí gospodarski krizi, ta nesreča ni bila zadnja; prepričani smo, da se bo to še ponovilo, za kar bodo odgovorni gospodje, ki smatrajo delavstvo samo za orodje nenasitnih kapitalistov.

d Zagorje. V preudarek. Gospodoma dr. Zarniku in računovodji Lazarju sledeče v preudarek: 1. Gospod dr. Zarnik, ali še smatrate za častno, podpirati tisto liberalno stranko, ki imenuje tiste delavce, pri katerih ste vi v službi, za tatove in tolovaje? 2. Gospod računovodja Lazar, ali se še spominjate na tisti večer, ko ste podpisali socialnodemokratski program in osebno obljubili zaupnikom, da ne boste nastopali, bodisi na političnem, bodisi na gospodarskem polju v škodo tukajšnjega delavstva? Ali morete še biti pri tisti stranki, ki imenuje zagorske delavce za tolovaje in tatove, očitvidno zato, da jim škoduje?

Razne stvari.

r Stavka železničarjev na Angleškem in Francoskem. Na Angleškem je nenadoma izbruhnili med železničarji ogromna stavka. Vsi uslužbenci severnovzhodne železnice so prenehali z delom, ker je odpustila družba nekega delavca. Za odpuščenega delavca je stopilo v boj petindvajset tisoč železničarjev. Vsekakor je bila nezadovoljnost na tej železnici že delj časa splošna. Na pritožbe delavcev se ni oziralo, kratila se jim je tudi plača. Vsled stavke se je ustavil ves promet na dolgo in široko. Strojevodje in kurjači so sredi prog ustavili lokomotive, prav tako tudi konduktarji. Stavka je trpela dva dni. Potem se je družba udala, čeprav se je delala sprva jako trdovratno. Železničarji so zopet šli na delo. — Gibanje med železničarji na Francoskem napreduje bolj in bolj. Železničarji zahtevajo: 1. Takojšnjo uvedbo tedenskega enodnevnega počitka. 2. Zvišanje plač. 3. Deseturni delovni čas. 4. Preosnovno pokojnin. Proti železničarjem nastopa vlada in vse meščansko časopisje. Toda v kljub temu se pripravljajo železničarji krepko in dobro premišljeno za boj.

r Gibanje rudarjev v severni Ameriki. Rudniški posestniki države Illinois izrabljajo v boju z rudarji narodnosti drugo proti drugi; postopajo torej prav tako, kakor so počenjali in še počenjajo že desetletja podjetniki v Avstriji, da bi ovirali strokovno in politično gibanje rudarjev.

Meščanski ameriški listi seveda delajo in pišejo složno za podjetnike, kar je povsem naravno, ker so odvisni od kapitalistov. Ti listi, ki sicer bljujejo žveplo in ogenj na izseljence, pomagajo tu rudniškim posestnikom, da bi privabili tujezemske stavkokaze; pomagajo pa naravnost in po ovinkih. Naravnost pomagajo s tem, ker skrbno zamolče, da je še na tisoče rudarjev v državi Illinois, ki stavkajo. Drugi rudarji so že zmagali in delajo. Da zmagajo še sedaj stavkujoči rudarji, je samože vprašanje dveh ali treh tednov. Ako se ne posreči rudniškim posestnikom, da bi strli v tem času Unijo rudarjev, tedaj je zmaga dobljena. Rudarji, ki so že zmagali in zopet delajo, pomagajo svojim še stavkujočim tovarišem z bogato denarno pomočjo. Da bi torej uničili prizadevanja rudarjev v zadnjem hipu, razširjajo podjetniki med Poljaki, Italijani, Čehi in Francozi letake, kjer pripovedujejo, da je stavka organizovanih rudarjev naperjena proti izseljencem. Stem nameravajo delavstvo razcepiti. Ako se to posreči, tedaj bodo kmalu tudi kapitalisti tujih dežel posnemali ta načrt.

r Krvavi spopadi ob rudarski stavki v Španiji. Stavka rudarjev v Bilbao se razširja. Ko so policaji ustavili neki sprevod rudarjev, so se ti uprli. Policaji so ustrelili in ranili nekega rudarja. V okrožje stavke so odšli vojaki.

r Italijanski minister in stavkokazstvo. Italijanski minister zunanjih zadev je podal v zadnjemu času pomembno izjavo o stavkokazstvu. Socialnodemokratska poslanca Cabrini in Quaglino sta zahtevala od vlade, da zabrani stavkokazstvo, ki ga povzročajo italijanski delavci v tujih deželah. Minister je odgovoril: „Nekateri se vsele, da se daje v uporabo tujezemskim podjetnikom mnogo talijanskih delavcev, ki povzročajo manjše plače in daljši delovni čas. Jaz se tega ne morem veseliti. Pač pa sem jako žalosten; kajti ker to stavkokazstvo naše delavce v tujini postavlja v jako slabo luč, škoduje dobremu imenu italijanskega ljudstva in ga naredi neprijubljene in sovražene.“

r Stavka izdelovalcev klobukov na Kitajskem. V Tšoutsunu (Kitajska) je izbruhnila med izdelovalci klobukov velika stavka. Dvanajst velikih podjetij se je obrnilo na tamošnje trgovsko zbornico s prošnjo, da bi posredovala. Delavci pa niso sprejeli pogojev delodajalcev, ampak zahtevajo še vedno več plače. Tudi v sosednjih krajih se opaža gibanje med izdelovalci klobukov, ki zahtevajo višjo plačo. Poroča se tudi o velikih izgredih. Vse gibanje pa priča, da se je tudi na Kitajskem že pojavilo delavsko gibanje in da gre misel socializma svojo zmagovito pot po vsem svetu naprej.

r Bojkot proti mesarjem. V mnogih nižjeavstrijskih mestih so sklenili kupovalci, da ne bodo kupovali mesa od mesarjev tako dolgo, dokler ga ne bodo prodajali ceneje. Ponekod so se jim mesarji že vdali.

r Oče umoril pet svojih otrok. Iz Budimpešte poročajo: V noči pred 18. julijem je umoril poštni uslužbenec Molnar pet lastnih otrok v starosti od dveh mesecev do osem let. Potem je ranil samega sebe smrtonovarno in so ga prinesli umirajočega v bolnico kjer leži težko ranjen, vendar zdravniki upajo, da ne bo umrl. Molnar je bil poprej ženo z nekim izgovorom poslal iz hiše. Ko se je žena vrnila, je ob groznem dejanju zblaznela. Molnar je izpovedal za vzrok svojega dejanja silno bedo; zaslužil je mesečno 60 K in ni mogel preživljati svoje družine. Poizvedbe so dognale, da je bil Molnar miren, tih in reden človek, ki je jako ljubil svojo družino. Opojnih pijač ni pil, prosti čas je prebil v domačem krogu. Že odnekaj se je moral boriti s pomanjkanjem, toda upal je, da se bo obrnilo na boljše. Ko pa so ga vse nade prevarale in ga je stiskalo vedno hujše pomanjkanje, je obupal in v obupu izvršil grozno dejanje.

r Ogromna stavka v New Yorku. V New Yorku je izbruhnila ogromna stavka, kakor je New York še ni videl. Dne 7. julija je stopilo v stavko 75.000 delavcev in delavk iz tvornic za izdelovanje oblek in ženskih plaščev. Povelje za stavko je bilo dano šele opoldne, ob dveh pa so že stavkale vse te silne množice. Okrožnica, ki je dala znamenje za stavko, se glasi v naslednjih jedrovitih besedah: „Vsi obrezovalci, strojniki, krojači, izgotovljevalci in izdelovatelji gumbnic, ki so zaposleni v newyorških tvornicah za ženske plašče in obleke, se pozivljajo, da prenehajo danes popoldne ob dveh z delom, da pospravijo svoje orodje, zapuste delavnice in ne gredo preje vanje, dokler se zahteve ne izpolnijo! — Vzemite sabo škarje, obrezovalne nože in druge priprave, ki so vaša last in zapustite tvornice v največjem miru. Ne postajajte pred tvornicami ali v njih bližini, temveč idite v enakem redu na kraj, kjer se vrši vaše zborovanje!“ To povelje se je iz-

vršilo z veliko natančnostjo. Stavka trpi mirno. Voditelj stavke se vozi z avtomobilom od enega zborovanja do drugega in urejuje vse potrebno. Povsod vlada navdušenost in upanje v zmago.

Zahvala.

Podpisani se najsrčneje zahvaljujem sam kakor tudi v imenu svoje družine, sodrugom in kolegom, ki so me rešili dne 30. julija iz podstja v rudniku. Hvaležen bodem do konca svojega življenja, ker ste se tako potrudili, da ste oteli moje življenje.

Zagorje, dne 31. julija 1910.

Ivan Magorš.

W. Blüh

Gradec, Leonhardstraße 12.

Zaloga vsakovrstnega usnja

na drobno in debelo. 12-4

Priporoča se gospodom čevljarjem in konzumnim društvom za naročila usnja in vseh čevljskih potrebščin. Naročila se izvrše solidno in takoj. ::

Mlado in cvetoče,
zdravo in veselo

nemore ostati nobeno deklet in nobena gospodinja, katera se mora mučiti leta in leta v kuhinji in v gospodinjstvu pri pranju in umivanju s slabim milom. — Pri parabi

Schicht-ovega

mila

se varuje roke in doseže hitro, brez truda in napora snežno belo perilo.

Zahvala.

Povodom bridke izgube nepozabljene soproge, mi je došlo kakor tudi bilo izrečeno od več strani obilno sožalje. Zahvaljujem se vsem tistim kakor tudi vsem onim, ki so spremili rajno soprogo k zadnjemu počitku.

Zagorje, 30. julija 1910.

Anton Goričan.

Občno konsumno društvo v Idriji

9-4
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke, opremljena z najnovejšimi stroji.

Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da pri meni poskusijo drože domačega izdelka.

Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica
žitnih drož

Maks Zaloker,
Ljubljana.

Občno konsumno društvo v Zagorju

9-4
prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. .:

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

KOLINSKO CIKORIJO!